

بررسی رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان

*علی اکبر ثمری^۱، فهیمه طهماسبی^۲

^۱ دانشجوی دکتری روان شناسی سلامت، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی کاشمر،

^۲ گروه روان شناسی بالینی دانشگاه آزاد اسلامی کاشمر

خلاصه

مقدمه: امروزه هوش هیجانی به عنوان یک موضوع جدید در حوزه روان شناسی مورد توجه قرار گرفته است. مطالعاتی که در این زمینه انجام شده است، مبین نقش هوش هیجانی و مولفه های آن در جنبه های مختلف زندگی فرد همچون پیشرفت تحصیلی، ازدواج، شغل و روابط اجتماعی می باشد.

روش کار: پژوهش حاضر که با هدف بررسی رابطه بین هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی، سن و جنسیت در دانشجویان انجام گرفته یک مطالعه توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان رشته روان شناسی بالینی مشغول به تحصیل در سال ۸۶-۸۵ در دانشگاه آزاد کاشمر و نمونه مورد نظر شامل ۱۱۲ نفر بوده است که به شیوه نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب گردیده اند. برای جمع آوری اطلاعات از پرسش نامه استاندارد شده هوش هیجانی بار-آن و به عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی از معدل دانشجویان استفاده شده است. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز از ضریب همبستگی پیرسون و آزمون t مستقل استفاده شده است.

نتایج: یافته های پژوهش نشان داد که بین نمره کلی هوش هیجانی و برخی مولفه های آن با پیشرفت تحصیلی رابطه معنی داری در سطح (P<۰/۰۵) وجود دارد. همچنین بین سن با هوش هیجانی در سطح (P<۰/۰۱) و با مولفه های آن در سطح (P<۰/۰۵) رابطه وجود دارد. در مورد رابطه هوش هیجانی با جنسیت، نتایج پژوهش نشان داد که بین دختران و پسران، در نمره کلی هوش هیجانی تفاوت معنی داری وجود ندارد، اما در دو مولفه آن تفاوت معنی دار وجود داشت (P<۰/۰۵).

بحث: به منظور رسیدن به سطح بالایی از مهارت های تحصیلی، علاوه بر توانایی های شناختی کلی، فرد باید به رشد مناسب در جنبه هایی همچون کنترل هیجانات و عواطف دست یابد، به معنای دیگر دانشجویان بدون دستیابی به این مولفه ها که هوش هیجانی را می سازند قادر به یادگیری بهینه موضوعات درسی نخواهند بود.

واژه های کلیدی: هوش هیجانی، پیشرفت تحصیلی، دانشجویان

مقدمه

هوش به عنوان یکی از وجوه قابل توجه درسازش یافتگی افراد با محیط و از عوامل مهم تفاوت های فردی به شمار می رود. برخی صاحب نظران هوش را به عنوان ماهیتی واحد و برخی آن را واجد مولفه ها و مقوله های بی شماری می دانند. از زمانی که مفهوم هوش از مطالعات آزمایشگاهی و آزمون های معما شکل و کاغذ-مدادی به سطح جامعه و روابط بین فردی

انتقال یافت، مفاهیمی چون «هوش اجتماعی»^۱، «هوش بین فردی»^۲ و «هوش هیجانی»^۳ اذهان پژوهشگران را به خود مشغول کرده است. هوش بر اساس تعریف سنتی خود مدت ها به عنوان اصلی ترین عامل موفقیت و پیشرفت تحصیلی در نظر گرفته می شد، اما امروزه با تغییر در دیدگاه های نظری در خصوص عوامل تشکیل دهنده هوش، نمی توان آن را پیش بینی کننده موفقیت برای پیشرفت تحصیلی محسوب نمود.

*آدرس مؤلف مسئول: کاشمر، بلوار سید مرتضی، مجتمع دانشگاه آزاد اسلامی،

گروه روان شناسی بالینی

تلفن تماس: ۰۵۳۲-۵۲۵۰۵۰۰-۷ Email: aasamari@yahoo.com

تاریخ وصول: ۸۶/۱/۲۰ تاریخ تایید: ۸۶/۶/۱۲

^۱. Social intelligence

^۲. Interpersonal intelligence

^۳. Emotional intelligence

ممتازند، خواه در روابط عاطفی باشد یا در فهم قواعد ناگفته ای که در خط مشی سازمان به پیشرفت می انجامد. این افراد در زندگی خویش خرسند و کارآمدند و عادات فکری در اختیار دارند که موجب می گردند آن ها افرادی مولد و کارآمد باشند. طبق نظر برخی پژوهشگران عوامل تعیین کننده در پیشرفت تحصیلی عبارتند از: هوش، محیط خانواده، سطح سواد والدین، ارتباط بین الگوها، انگیزش، مفهوم خود و سازش روانی (۵). برخی دیگر با تقسیم بندی این متغیرها به عوامل فردی و عوامل اجتماعی به ترتیب ۷۰ و ۳۰ درصد واریانس «پیشرفت تحصیلی» را به هر یک از عوامل فوق نسبت می دهند (۶). رابطه هوش هیجانی و شایستگی های اجتماعی و هیجانی دانشجویان با موفقیت تحصیلی، سن و جنس در پژوهش های مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. برخی محققان معتقدند آن چه در تحقیقات جدید بیشتر مورد توجه قرار دارد، نفی ارتباط هوش و پیشرفت تحصیلی نیست، بلکه تاکید بیشتر بر تفاوت هایی نظیر «باز بودن نسبت به تجارب»^۷، «درون گرایی- برون گرایی»^۸، «وجدان»^۹، «توافق»^{۱۰} و «نوروز گرایی- پایداری هیجانی»^{۱۱} است که می تواند در این ارتباط اهمیت داشته باشد (۷). در همین راستا پژوهش نایسر^{۱۲} و همکاران (۸)، نیز بیان می دارد که نمرات افراد در تست های هوشی نمی توانند پیش بینی کننده خوبی برای پیشرفت تحصیلی باشد. به علاوه لیف^{۱۳} (۹)، در طی تحقیقی در زمینه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی به این نتیجه دست یافته است که هوش عمومی فقط ۵۰ درصد پیشرفت تحصیلی را تبیین می کند. مطالعات انجام شده مبین نقش و اهمیت هوش هیجانی در شئون مختلف زندگی افراد اعم از تحصیل، شغل، محیط اجتماعی و سلامت روانی فرد می باشد.

در بهترین حالت، هوشبهر حدود بیست درصد در پیش بینی موفقیت در زندگی نقش دارد. هرشتاین^۱ و موری^۲ که در کتاب خود به نام منحنی زنگوله ای^۳ اهمیت نخست را برای هوش قائل می شوند، به این مطلب اذعان دارند. به اعتقاد آنان مجموعه ویژگی هایی که فرد در زندگی کسب می کند، پیوند میان نتایج آزمون و پیشرفت ها را تحت الشعاع خود قرار می دهند (۱).

گاردنر^۴ نیز معتقد است یک نوع واحد و یکپارچه هوش نیست که موفقیت در زندگی را تضمین می کند، بلکه طیف گسترده ای از هوش وجود دارد که سبب موفقیت فرد در حیطه های مختلف می شود. بنابر این دانستن این که شخص فارغ التحصیل ممتازی است، تنها به این معنی است که او در جنبه هایی که با نمره سنجیده می شود بسیار موفق بوده است، اما درباره این که او به فراز و نشیب های زندگی چه واکنشی نشان می دهد، چیزی به ما نمی گوید (۲).

در نظام آموزشی ما نیز این مشکل وجود دارد که صرفاً بر توانایی تحصیلی تاکید می شود و هوش هیجانی یعنی مجموعه ای از صفاتی که بی اندازه در سرنوشت افراد اهمیت دارند، نادیده انگاشته می شود چرا که توانمندی ها و شایستگی های اجتماعی و هیجانی از عوامل تعیین کننده و تاثیر گذار بر موفقیت تحصیلی محسوب می شوند (۳).

خاستگاه نظری اکثر پژوهش ها در زمینه مفهوم هوش هیجانی بر گرفته از کارهای سالوی^۵ و مایر^۶ (۴) است. به نظر آن ها هوش هیجانی، به عنوان یک توانایی ناظر بر ظرفیت ادراک، ابراز، شناخت، کاربرد و کنترل هیجان ها در خود و دیگران است. شواهد بسیاری ثابت می کند، افرادی که مهارت هیجانی دارند- یعنی کسانی که احساسات شان را به خوبی می شناسند و هدایت می کنند و احساسات دیگران را نیز درک و به طرز اثر بخشی با آن برخورد می کنند- در هر حیطه ای از زندگی

7. Openness to experience

8. Extroversion - introversion

9. Conscientiousness

10. Agreeableness

11. Neuroticism - emotional

12. Niesser

13. Liff

1. Herrnstein

2. Murray

3. Bell curve

4. Gardner

5. Salovy

6. Mayer

روش اجرا: اطلاعات مورد نیاز پژوهش با اجرای پرسش نامه ها به صورت گروهی بر روی نمونه های مورد نظر به دست آمد. برای جلوگیری از سوگیری ذهنی آزمودنی ها نسبت به محتوای آزمون، نام و محتوای آزمون ها پس از اجرا به آن ها اعلام شده و نمرات برخی از آن ها که تمایل داشتند نیز در اختیارشان گذاشته شد. از تعداد ۱۲۰ پرسش نامه توزیع شده در نهایت ۱۱۲ پرسش نامه تکمیل شده به وسیله نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

روش تجزیه و تحلیل داده ها: در پژوهش حاضر برای توصیف داده ها از شاخص های گرایش مرکزی مانند میانگین و انحراف استاندارد استفاده شده است و با توجه به روش و ماهیت پژوهش و سوالات آن، برای تحلیل سوال های پژوهش از ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون و آزمون t مستقل استفاده شده است.

نتایج

اطلاعات دموگرافیک دانشجویان در جدول شماره (۱) آورده شده است.

جدول ۱- داده های توصیفی شامل تعداد، میانگین و انحراف

استاندارد متغیر های پژوهش در کل دانشجویان دختر و پسر

متغیرها	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
سن	۱۱۲	۲۱/۶۵	۳/۱۲
پیشرفت تحصیلی	۱۱۱	۱۶/۱۱	۱/۴۳
هوش هیجانی	۱۱۲	۳۱۸/۰۵	۳۰/۴۸
حل مسئله	۱۱۲	۲۲/۲۳	۳/۱۴
خوشبختی	۱۱۲	۲۲/۶۶	۳/۱۸
استقلال عمل	۱۱۲	۲۰/۲۹	۳/۹۴
تحمل فشار روانی	۱۱۲	۱۸/۰۱	۳/۳۹
خود شکوفایی	۱۱۲	۲۲/۵۹	۲/۹۶
خود آگاهی	۱۱۲	۲۱/۱۶	۳/۱۰۹
واقعیت آزمایی	۱۱۲	۱۹/۹۳	۳/۱۰۲
روابط بین فردی	۱۱۲	۲۹/۷۳	۳/۲۱
خوش بینی	۱۱۲	۲۱/۶۶	۳/۰۴
عزت نفس	۱۱۲	۲۲/۵۰	۳/۳۲
کنترل تکانش	۱۱۲	۱۸/۸۳	۴/۴۱
انعطاف پذیری	۱۱۲	۱۹/۲۸	۳/۰۰۸
مسئولیت پذیری	۱۱۲	۲۴/۲۴	۳/۰۷
همدلی	۱۱۲	۲۳/۸۷	۲/۸۴
ابراز خود	۱۱۲	۱۸/۵۳	۳/۶۹

مطالعات انجام شده مبین نقش اهمیت هوش هیجانی در شئون مختلف زندگی افراد اعم از تحصیل، شغل، محیط اجتماعی و سلامت روانی فرد می باشد، اما نظام آموزشی ما هنوز بر بهره هوشی و تاثیر آن بر جوانب مختلف زندگی مان تاکید می کند. لذا اجرای پژوهش هایی از این دست، در توجیه مسئولین آموزشی به منظور توجه به هوش هیجانی به عنوان مولفه ای مهم برای بهبود عملکرد دانشجویان ضروری به نظر می رسد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع همبستگی است که در آن رابطه بین متغیرها مورد بررسی قرار می گیرد. در این پژوهش نیز رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی، سن و جنس مورد بررسی قرار گرفته است.

جامعه آماری پژوهش کلیه دانشجویان رشته روان شناسی بالینی مشغول به تحصیل در سال ۸۶-۸۵ در دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر و تعداد آن ها ۳۵۰ نفر بوده است. حجم نمونه براساس فرمول تعیین حجم نمونه در مطالعات همبستگی $N = \frac{Z^2 pq}{d^2}$ محاسبه شد (۱۰). و تعداد ۱۱۲ نفر به عنوان گروه نمونه انتخاب شدند.

ابزار گردآوری اطلاعات: در این پژوهش برای سنجش هوش هیجانی از مقیاس هوش هیجانی بار-آن^۱ (۱۲)، استفاده شده است که شامل ۹۰ سوال می باشد. این آزمون علاوه بر نمره کلی، ۱۵ مؤلفه هوش هیجانی را نیز می سنجد. از آن جا که گزینه ها بر روی یک طیف پنج درجه ای لیکرت تنظیم شده اند، نمره گذاری از ۵ به ۱ (کاملاً موافقم ۵ و کاملاً مخالفم ۱) و در بعضی سوالات با محتوای منفی از ۱ به ۵ (کاملاً موافقم ۱، کاملاً مخالفم ۵) انجام می شود. نمره کل هر مقیاس، برابر با مجموع نمرات هر یک از سوالات آن مقیاس و نمره کل آزمون برابر با مجموع نمرات ۱۵ مقیاس می باشد. میزان پایایی آزمون به روش زوج- فرد ۰/۸۸ و برحسب آلفای کرونباخ ۰/۹۳ محاسبه شده است. از معدل دانشجویان نیز به عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی استفاده شده است.

^۱- Bar-on

برای بررسی این سوال که آیا بین دانشجویان دختر و پسر در متغیرهای مورد مطالعه تفاوت معنی داری وجود دارد از آزمون t مستقل استفاده شده که نتایج آن در جدول شماره (۲) نشان داده شده است.

جدول ۲- مقایسه میانگین نمرات پیشرفت تحصیلی، سن، هوش هیجانی و مؤلفه های آن در دو گروه دانشجویان دختر و پسر بر اساس آزمون t مستقل

متغیرها	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معنی داری
پیشرفت تحصیلی	دختر	۵۶	۱۶/۴۴	۱/۴۸	۲/۴۶	۱۰۹	۰/۱۶
	پسر	۵۵	۱۵/۷۹	۱/۳۱			
سن	دختر	۵۶	۲۰/۹۸	۱/۹۵	-۲/۳۱	۱۱۰	۰/۲۳
	پسر	۵۵	۲۲/۳۲	۳/۸۸			
هوش هیجانی	دختر	۵۶	۳۱۴/۴۳	۳۲/۸۰	-۱/۲۶	۱۱۰	۰/۲۱
	پسر	۵۵	۳۲۱/۶۸	۲۷/۸۰			
حل مسئله	دختر	۵۶	۲۱/۹۲	۲/۹۹	-۱/۰۲	۱۱۰	۰/۳۱
	پسر	۵۵	۲۲/۵۴	۳/۳۰			
خوشبختی	دختر	۵۶	۲۲/۰۷	۳/۵۴	-۲/۰۲	۱۱۰	۰/۰۴۶*
	پسر	۵۵	۲۳/۲۷	۲/۶۷			
استقلال عمل	دختر	۵۶	۱۹/۵۱	۴/۰۲	-۲/۱۲	۱۱۰	۰/۰۳۸*
	پسر	۵۵	۲۱/۰۷	۳/۷۴			
تحمل فشار روانی	دختر	۵۶	۱۷/۵۱	۳/۳۰	-۱/۵۷	۱۱۰	۰/۱۲
	پسر	۵۵	۱۸/۵۱	۳/۴۴			
خود شکوفایی	دختر	۵۶	۲۲/۰۹	۳/۰۳	-۱/۸۴	۱۱۰	۰/۰۷
	پسر	۵۵	۲۳/۱۱	۲/۸۳			
خود آگاهی	دختر	۵۶	۲۱/۰۲	۳/۱۸	-۰/۴۸	۱۱۰	۰/۶۲
	پسر	۵۵	۲۱/۳۰	۳/۰۶			
واقعیت آزمایی	دختر	۵۶	۱۹/۷۷	۳/۰۶	-۰/۵۸	۱۱۰	۰/۵۶
	پسر	۵۵	۲۱/۱۱	۳/۱۶			
روابط بین فردی	دختر	۵۶	۲۲/۹۶	۳/۳۳	۰/۷۶	۱۱۰	۰/۴۵
	پسر	۵۵	۲۲/۵۰	۳/۰۹			
خوش بینی	دختر	۵۶	۲۱/۷۳	۲/۸۹	۰/۲۴	۱۱۰	۰/۸۰
	پسر	۵۵	۲۱/۵۹	۳/۲۱			
عزت نفس	دختر	۵۶	۲۱/۸۸	۳/۴۵	-۲/۰۴	۱۱۰	۰/۴۳
	پسر	۵۵	۲۳/۱۴	۳/۱۱			
کنترل تکانش	دختر	۵۶	۱۸/۳۷	۴/۵۵	-۱/۱۱	۱۱۰	۰/۲۷
	پسر	۵۵	۱۹/۳۰	۴/۲۷			
انعطاف پذیری	دختر	۵۶	۱۹/۰۳	۳/۰۶	-۰/۸۸	۱۱۰	۰/۳۸
	پسر	۵۵	۱۹/۵۴	۲/۹۷			
مسئولیت پذیری	دختر	۵۶	۲۴/۵۷	۲/۹۱	۱/۱۳	۱۱۰	۰/۲۵
	پسر	۵۵	۲۳/۹۱	۳/۲۳			
همدلی	دختر	۵۶	۲۴/۳۰	۲/۷۱	۱/۶۰	۱۱۰	۰/۱۱
	پسر	۵۵	۲۳/۴۴	۲/۹۴			
ابراز خود	دختر	۵۶	۱۸/۱۳	۳/۷۴	-۱/۱۸	۱۱۰	۰/۲۴
	پسر	۵۵	۱۸/۹۵	۳/۶۲			

*(P<۰/۰۵)

با هوش هیجانی و مولفه های آن در کل دانشجویان رابطه وجود دارد؟ از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. اطلاعات حاصل از این آزمون در جدول شماره (۳) آورده شده است.

همان طور که جدول شماره دو نشان می دهد، در بین دانشجویان دختر و پسر تنها در دو متغیر احساس خوشبختی و استقلال عمل تفاوت معنی دار در سطح ($P < 0/05$) دیده می شود و در هر دو متغیر پسران نمرات بالاتری دارند. برای بررسی این سؤال که آیا بین دو متغیر پیشرفت تحصیلی و سن

جدول ۳- آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای پیشرفت تحصیلی و سن با هوش هیجانی و مولفه های آن در کل دانشجویان دختر و پسر

متغیرها	سن		پیشرفت تحصیلی	
	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
هوش هیجانی	۰/۲۸	۰/۰۰۲**	۰/۱۹	۰/۰۴*
حل مسئله	۰/۲۱	۰/۰۳*	۰/۱۳	۰/۱۷
خوشبختی	۰/۰۶۰	۰/۵۳	۰/۳۲	۰/۷۳
استقلال عمل	۰/۱۴	۰/۱۵	۰/۲۰	۰/۰۳۶*
تحمل فشار روانی	۰/۳۲	۰/۰۰۱**	۰/۱۳	۰/۱۶
خود شکوفایی	۰/۱۷	۰/۶۸	۰/۱۵	۰/۱۰۷
خود آگاهی	۰/۰۰۶	۰/۹۵	۰/۲۱	۰/۰۲۷*
واقعیت آزمایی	۰/۲۶	۰/۰۰۵**	۰/۰۷۶	۰/۴۳
روابط بین فردی	۰/۲۱	۰/۰۲۵*	-۰/۰۳	۰/۷۳
خوش بینی	۰/۲۷	۰/۰۰۴**	۰/۱۳	۰/۱۶
عزت نفس	۰/۱۵	۰/۰۹	۰/۱۱	۰/۲۳
کنترل تکانش	۰/۱۱	۰/۲۱	۰/۱۰۲	۰/۲۸
انعطاف پذیری	۰/۱۵	۰/۰۹	-۰/۰۰۵	۰/۹۶
مسئولیت پذیری	۰/۱۷	۰/۰۷	۰/۰۷۷	۰/۴۲
همدلی	۰/۱۲	۰/۲۱	۰/۲۲	۰/۰۲۴*
ابراز خود	۰/۱۷	۰/۰۷	۰/۱۸	۰/۰۴۹*

**($P < 0/01$) *($P < 0/05$)

بحث

همان طور که پیشتر گفته شد هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه بین هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی، سن و جنس در دانشجویان بوده است. در مورد تفاوت جنسیت در هوش هیجانی، نتایج پژوهش حاضر نشان می دهد که هر چند بین دانشجویان دختر و پسر در خرده مقیاس های (احساس خوشبختی و استقلال عمل) هوش هیجانی تفاوت معنی داری وجود دارد، اما در نمره کلی هوش هیجانی تفاوت معنی داری وجود ندارد.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود بین متغیر سن با هوش هیجانی در سطح ($P < 0/01$) و هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی در سطح ($P < 0/05$) تفاوت معنی دار وجود دارد. همچنین مولفه های حل مساله، تحمل فشار روانی، واقعیت آزمایی، روابط بین فردی و خوش بینی با متغیر سن و مولفه های استقلال عمل، خود آگاهی، همدلی و ابراز وجود با متغیر پیشرفت تحصیلی رابطه معنی دار دارند.

تحصیلی محسوب می شود اما بعد از ۷ سالگی متغیرهای دیگری وارد این ارتباط شده و سهم متغیرهای قبلی کمتر می شود (۱۸) در برخی پژوهش ها نیز رابطه ای بین این دو متغیر مشاهده نشده است (۱۹). در خصوص رابطه هوش هیجانی با سن نیز نتایج پژوهش نشان می دهد که بین هوش هیجانی و سن همبستگی مثبت معنی دار وجود دارد. این امر همسو با پژوهش دیفرانسیل پلمین (۱۸) می باشد که بیان داشته است اکثر افراد در طول زندگی، خود آگاهی بیشتری به دست می آورند و با بالارفتن سن راحت تر می توانند هیجان ها و رفتار خود را کنترل کنند. پژوهش دیگر (۲۰)، نیز نشان داده است افزایش سن منجر به بهبود هوش هیجانی می شود.

به عبارت دیگر، دختران و پسران در مواجهه با مسائل روزمره از میزان هوش هیجانی یکسانی بهره می جویند. این نتایج همسو با نتایج پژوهش دینی (۱۲) است که معتقد است بین زنان و مردان در خرده مقیاس های هوش هیجانی تفاوت وجود دارد، اما در نمره کلی هوش هیجانی تفاوت معنی داری وجود ندارد. در همین راستا پژوهش بشارت و همکاران (۱۳)، نشان داده است که میزان هوش هیجانی در بین دختران و پسران تفاوت چندانی ندارد. فورنهام^۱ (۱۴)، نیز در پژوهشی به این نتیجه دست یافته است که زنان نسبت به مردان در بعد مهارت های اجتماعی نمرات بالاتری دارند ولی در نمره کلی هوش هیجانی بین آن ها تفاوتی وجود ندارد. این نتایج برخلاف یافته های پژوهش حاضر در خصوص تفاوت زنان و مردان در خرده آزمون های هوش هیجانی است اگرچه در زمینه هوش هیجانی کلی همسویی دارد. دلیل این امر شاید وابستگی بیشتر دختران و اسقلال عمل بیشتر پسران در جامعه باشد، ضمن این که دختران بیشتر در جستجوی منابع حمایتی هستند (۱۵).

از لحاظ رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی نتایج پژوهش نشان می دهد که هوش هیجانی با موفقیت تحصیلی دانشجویان همبستگی مثبت معنی دار دارد. این به آن معنا است که با افزایش هوش هیجانی، موفقیت تحصیلی دانشجویان افزایش می یابد. این امر همسو با تحقیقات متعددی است که مثبت بودن رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی را نشان می دهند (۹، ۱۳، ۱۶، ۱۷). مایروسالوی (۴)، نیز در مدل تجدیدنظر شده هوش هیجانی، چهار مولفه ادراک هیجانی، آسان سازی هیجانی، شناخت هیجانی و مدیریت هیجانی را برای این سازه مشخص کردند که با تاثیر متقابل، نقش یکدیگر را تقویت و تکمیل می کنند و زمینه های مناسب برای موفقیت تحصیلی را فراهم می سازد. همچنین پژوهش نشان داده است که به لحاظ متغیر سن، بهره هوش در سن ۷ سالگی به عنوان یک تعیین کننده اصلی در پیشرفت تحصیلی محسوب می شود اما بعد از ۷ سالگی متغیرهای

^۱. Fornham

منابع

1. گلמן دانیل: هوش هیجانی. ترجمه پارسا، نسرین، انتشارات رشد. تهران ۱۳۸۲. صفحات ۱۰۹، ۵۳، ۳۷.
2. Gardner H. Frames of mind: the theory of multiple, intelligences. New York: Basic Books. 1983: 86-91, 155.
3. Austin EJ, Saklofske DH, Egan V. Personality, well-being and health correlates of trait emotional intelligence. *Personality and Individual differences*, 2005; 38:547-558.
4. Salovy P, Mayer YD. Emotional intelligence. *Imagination, cognition and personality*, 1990; 9: 185-211.
5. شیخ الاسلامی راضیه. بررسی رابطه سبک اسناد وهسته کنترل با پیشرفت تحصیلی با توجه به متغیرهای هوش، جنسیت و خانواده. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز ۱۳۷۷.
6. گشتاسبی محمود. رابطه بین عزت نفس، انگیزش وهوش با پیشرفت تحصیلی در بین دانش آموزانی که به دوره پیش دانشگاهی راه یافته اند و مقایسه آن با دانش آموزانی که به این دوره راه نیافته اند. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی ۱۳۷۵.
7. Paunonen SV, Ashton MC. Big five factors and facets and the prediction of behavior. *Journal of personality and social psychology*. 2001; 81: 524-539.
8. Niesser U, Boodoo G, Bouchard T. Intelligence: know and unknown. *American psychologist*, 1996; 51: 77-101.
9. Liff S. Social and emotional intelligence: Applications for developmental. *Journal of Developmental Education*. 2003; 26:28-35.
۱۰. سرمد زهره، بازرگان عباس، حجازی الهه. روش های تحقیق درعلوم رفتاری، نشر آگه. تهران ۱۳۷۶: ۱۸۷.
۱۱. برادبری تراویس و گریوز، جین: هوش هیجانی (مهارت ها و آزمون ها). ترجمه حمزه گنجی، نشر ساوالان، تهران، ۱۳۸۴. صفحات ۱۲۵، ۱۱۱، ۹۰.
۱۲. دینی فاتزه. بررسی ارتباط بین پیشرفت تحصیلی وسبک های مقابله با بحران باهوش هیجانی در میان دانشجویان دانشگاه الزهرا. پایان نامه کارشناسی ارشد. چکیده پایان نامه های ایران، ۱۳۸۴ شماره ۵۱.
۱۳. بشارت محمد علی، رضا زاده سیدمحمد رضا، فیروزی منیژه، حبیبی مجتبی: بررسی تاثیر هوش هیجانی بر سلامت روان وموفقیت تحصیلی درمرحله انتقال از دبیرستان به دانشگاه. مجله علوم روان شناختی ۱۳۸۴، دوره چهارم، شماره ۱۳: ۴۱-۲۶.
- 14- Furnham A. Gender differences in measured and self – estimated trait emotional intelligence. *Sex roles: a journal of research*. 2000; 42, 449-461.
۱۵. ثمری علی اکبر و همکاران: بررسی منابع حمایتی و شیوه های مقابله با عوامل استرس زا در دانشجویان. فصلنامه علمی پژوهشی اصول بهداشت روانی. پاییز و زمستان ۱۳۸۵، سال هشتم، شماره ۳۱-۳۲: ۹۷-۱۰۷.
۱۶. زارع علی. مقایسه سهم هوش هیجانی وهوش عمومی در پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه سوم متوسطه شهر شیراز. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی ایران ۱۳۸۰.
17. Mehrabian A. Beyond IQ: Broad-based measurement of individual success potential or "emotional intelligence." *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*. May, 2000. 126: 133-239.
18. Defries J, Polmin R. Nature and nurture during middle childhood. Oxford UK: Black well. 1994: 114-132.
۱۹. سبحانی رویا: بررسی رابطه میان هوش هیجانی وسخت رویی با پیشرفت تحصیلی. پایان نامه کارشناسی ارشد، واحد علوم و تحقیقات تهران ۱۳۸۳.
20. Abisamra A. The relationship between emotional intelligence and academic achievement in eleventh graders. *Research project in Education* Auburn University at Montgomery March 3, 2000.

Abstract**The study of correlation between emotional intelligence and academic achievement among university students**

Samari AA, Tahmasbi F

Introduction: today emotional intelligence is considered as a new subject in the field of psychology. Studies that have been done in this area indicated the importance of emotional intelligence and its components in different aspects of individuals' life such as education, marriage, employment and social relationship.

Methods and Materials: the method of the present research that has been done in Islamic Azad university of Kashmar in 1385-86 is descriptive. Statistical sample includes 112 clinical psychology students selected by simple random sampling. The Bar-on questionnaire of emotional intelligence was used for gathering information. The mean scores of students were used as an index for academic achievement. Data were analyzed by Pearson's correlation coefficient and independent t test.

Results: Results indicated that the relationship between academic achievement and emotional intelligence and some of its components was significant, $p < 0.05$. Also there were significant relationship between age and emotional intelligence $p < 0.01$, and some of its components, $p < 0.05$. Moreover results showed no significant relationship between emotional intelligence and sex, in spite of difference in sub-scales of emotional intelligence among girls and boys, $p < 0.05$.

Discussion: In addition to global cognitive abilities, students may have perfect development on many aspects such as controlling emotions and affects for reaching high levels of academic achievement; it means that students can not have optimum academic achievement without reaching these components that make emotional intelligence.

Key words: Emotional intelligence, Academic development, Students